

Samenvatting

“Iedereen doet mee in onze kennisprovincie”.

Laaggeletterd in de provincie Utrecht.

De toekomst van Nederland ligt in de kenniseconomie. Kennis zit in mensen; het ‘human capital’. Dit is het belangrijkste kapitaal waarover Nederland beschikt. De provincie Utrecht heeft in hoge mate een kennisintensieve economie. Nederland noch de provincie Utrecht kan het zich permitteren mensen aan de kant te laten staan. Toch heeft 1.500.000 Nederlanders, 13% van de bevolking van 15 tot en met 74 jaar, (veel) moeite met lezen en schrijven. Deze laaggeletterden hebben problemen in het sociaal en maatschappelijk functioneren. Onder deze groep bevinden zich relatief veel laagopgeleiden, allochtonen, niet werkenden en ouderen.

Belangrijkste actoren genoemd in het Landelijk Aanvalsplan Laaggeletterdheid

Er is door **de centrale overheid** een Landelijk aanvalsplan laaggeletterdheid 2006 – 2010 ‘Van A tot Z betrokken’ opgesteld. Het aanvalsplan volgt de levensloop van de opgroeiende, lerende en werkende mens. In het plan wordt het gehele **initieel onderwijs** van primair onderwijs tot aan de PABO evenals de **bibliotheken** betrokken. De gedachte achter deze brede benadering is dat laaggeletterdheid voorkómen beter is dan laaggeletterdheid genezen.

Een voorname rol is ook weggelegd voor **de gemeenten**. Als lokale overheid, publieke werkgever, uitvoerder sociale zekerheid en opdrachtgever van de volwasseneneducatie, worden zij geacht de regie te voeren over lokale en regionale samenwerkingsarrangementen op het gebied van scholing, onderwijs en leesbevordering. Naast het initieel onderwijs en gemeenten wordt ook aan **werkgevers** gevraagd actief in deze strijd mee te doen om hun laaggeletterde medewerkers te scholen. Aan **de provincies** wordt gevraagd een provinciaal aanvalsplan te realiseren. Hierin kan o.a. regionale samenwerking tussen gemeenten en overige organisaties, bijvoorbeeld het RPA en onderwijs, worden gestimuleerd en gefaciliteerd.

Vooronderzoek

Door de provincie Utrecht zijn de volgende vooronderzoeksvragen gesteld:

1. Wat is de aard en omvang van de problematiek in de provincie Utrecht?
2. Wat zijn mogelijke oplossingen en met welke partners is samenwerking wenselijk?

Het vooronderzoek dient er ook voor om vanaf de start regionale betrokkenheid te ontwikkelen voor het vervolg. De provincie krijgt met dit vooronderzoek zicht in de mate waarin partijen willen bijdragen aan het succes om laaggeletterdheid terug te dringen in de Provincie. In het vooronderzoek zijn in de provincie interviews gehouden met personen en vertegenwoordigers uit de vier actorgroepen (onderwijs, gemeenten, arbeidsmarkt en cultuur / bibliotheken). De interviews zijn gehouden in de periode juni – augustus 2006.

De situatie in de provincie Utrecht

Aard en omvang:

De provincie Utrecht heeft ongeveer 105.000 laaggeletterd inwoners. In aard en omvang is de problematiek van de provincie Utrecht geschat op 12% van de bevolking tussen 15 en 75 jaar. Dat is 1% lager dan het landelijk gemiddelde. Wat doelgroepen betreft verschilt de provincie Utrecht niet significant van het landelijke beeld. Hoewel het een probleem is van zowel het platteland als de steden, is in de provincie Utrecht de helft van alle laaggeletterden terug te vinden in de 5 grootste steden.

Partners en hun bereidheid tot samenwerking:

Uit een onderzoek blijkt dat veel gemeenten weinig op de hoogte zijn van het Landelijk Aanvalsplan en de aan hen toebedachte bredere rol dan uitvoering van educatie. De gemeente Utrecht en Zeist daarentegen zijn in de provincie reeds gestart met een eerste aanzet tot Lokale Aanvalsplannen.

Onderlinge samenwerking tussen gemeenten vindt nog slechts op kleine schaal plaats. Een initiatiefgroep van ROC Midden Nederland samen met zeven gemeenten is in het voorjaar 2006 gestart met een concept projectopzet gericht op een campagne ter vergroting van de instroom van deelnemers aan de lees- en schrijfcursussen, waarbij zij de provincie graag als co-financier en partner wil aanspreken.

In gesprekken met arbeidsmarktpartijen is gebleken dat zij bereid zijn actief deel te nemen aan initiatieven die samen met andere partners binnen de provincie worden genomen om laaggeletterdheid op de agenda te zetten.

Even als landelijk wordt in de provincie door bijna alle geïnterviewden bewustmaking van het grote publiek, taboedoorbreking en werving als voordurend probleem ervaren. Het blijft nodig om mensen uit hun isolement te halen. De nadruk bij wervingscampagnes wordt echter verschoven van nationaal naar lokaal niveau. Samenwerking op dit terrein is zowel noodzakelijk als kosten effectief. Gezien de ervaringen uit het verleden zullen hierbij nieuwe activiteiten en experimenten nodig zijn.

De belangrijkste conclusies zijn:

- 105.000 inwoners van de provincie Utrecht zijn laaggeletterd waarvan ruim de helft autochtoon
- Bij gemeenten is bereidheid om op gemeentelijk en regionaal niveau deze problematiek op te pakken. Kennisdeling wordt hierbij door veel gemeenten als gewenst omschreven. De gemeenten zien voor de provincie een stimulerende en/of faciliterende rol weggelegd. Gezien de verantwoordelijkheidsverdeling geen coördinerende rol.
- Van de provincie wordt naast stimulering vaak ook rechtstreeks een financiële bijdrage in actieplannen en projecten verwacht. Huidig provinciaal beleidsterreinen zoals Economie, Zorg en samenleving en Kunsten, media en erfgoed biedt ingangen om op provinciaal niveau laaggeletterdheid op de agenda te zetten en tot een integraal provinciaal aanvalsplan te komen.
- Een landelijke conclusie die ook geldt voor de provincie Utrecht is dat er een groot taboe heerst op en er een negatief imago hangt rondom laaggeletterdheid.

Aanbevelingen

Op grond van het overzicht dat is verkregen in dit vooronderzoek komen we tot de volgende aanbevelingen.

- In kader van tegengaan en voorkomen van laaggeletterdheid wordt aanbevolen dat de provincie kiest voor een faciliterende en stimulerende rol;
- Daar laaggeletterdheid niet een probleem is dat zich snel en eenvoudig laat oplossen is inbedding in lange termijn beleidsterreinen noodzakelijk. Hierbij zal naast Zorg en samenleving ook Economie een belangrijk terrein dienen te zijn.
- Een meer integrale benadering van het probleem laaggeletterdheid dient door de Provincie bevorderd te worden met name richting het onderwijsveld, werkgevers en bibliotheken;
- Vanwege de grote rol die gemeenten hebben in de aanpak van laaggeletterdheid en gezien de behoeften van gemeenten, verdient het aanbeveling dat de Provincie gemeenten bijeen brengt en hen ondersteunt en faciliteert in de aanpak.

- Het bereiken van de doelgroep speelt een cruciale factor in de resultaten die uiteindelijk geboekt worden bij het terugdringen van laaggeletterdheid. Aanbevolen wordt dat de Provincie innovatieve projecten en activiteiten stimuleert die gericht zijn op het bereiken van burgers die laaggeletterd zijn;
- Kom tot monitoring van activiteiten gericht op het terugdringen van laaggeletterdheid in de provincie;